

**Posudok na habilitačnú prácu PhDr. Eubora Pilárika, PhD.**

**Kariérové rozhodovanie adolescentov.**

**Osobnostné a emočné aspekty ťažkostí a stratégií kariérového rozhodovania**

**Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2019, s. 214.**

---

Habilitant ako svoju habilitačnú prácu predkladá vedeckú monografiu v rozsahu 11,8 AH monotematicky zameranú na problematiku kariérového rozhodovania adolescentov, vhodne zapadajúcu do študijného odboru 3.1.11 Pedagogická, poradenská a školská psychológia, v ktorej sa uskutočňuje habilitačné konanie. Autor v samostatných 7-tich kapitolách predkladá prehľad teoretických konceptov, metodologických prístupov a výskumných zistení týkajúcich sa osobnostných a emočných súvislostí ťažkostí a stratégií kariérového rozhodovania. Doterajšie teoretické prístupy a výskumné zistenia kriticky hodnotí a systematizuje a dopĺňa výsledkami svojich vlastných výskumov, ktoré sú prezentované v predkladanej monografii ako vlastné originálne výsledky (spolu 7 samostatných výskumných štúdií). Takýmto spôsobom autor vytvoril komplexné a konzistentné vedecké dielo s vlastným originálnym príspevkom, ktoré spĺňa vedecké aj formálne štandardy kladené na habilitačnú prácu.

Pozitívne hodnotím samotnú tému práce. V súčasnej spoločnosti sú adolescenti konfrontovaní s nutnosťou robiť mnohé životné voľby, pričom súčasné konzumné nastavenie spoločnosti je charakteristické množstvom ponúk a možností a sprevádzané veľkou mierou marketingu. Tieto aspekty sa prenášajú aj do kariérnej voľby a mladý človek je tak postavený pred náročnú úlohu v pomerne skorom veku a vo veľmi komplexnom prostredí urobiť závažné životné rozhodnutie, ktoré do značnej miery ovplyvní jeho život. Lepšie porozumieť procesu kariérneho rozhodovania, stratégiám používaným pri tomto rozhodovaní, ako aj osobnostným súvislostiam tohto procesu je určite prínosom pre psychologické poznanie s mnohými implikáciami pre kariérne poradenstvo.

Predkladaná habilitačná práca sa dá charakterizovať vysokou vedeckou precíznosťou, bohatosťou predkladaných informácií ako aj primeranou logickou štruktúrou. Kapitoly sú adekvátne štrukturované a usporiadané v primeranom poradí. Autor svoj text vystaval takým spôsobom, že kapitoly na seba vhodne nadväzujú a predkladajú čitateľovi poznatky od základných vymedzení kariérového rozhodovania, cez teoretické prístupy k rozhodovaniu, ťažkosti a stratégie rozhodovania, ďalej cez osobnostné a emočné súvislosti kariérneho rozhodovania až po implikácie svojich zistení pre prax. Autor tým preukazuje, že disponuje schopnosťou primerane vedecké poznatky kategorizovať, usporadúvať a zrozumiteľným spôsobom prezentovať. Habilitačná práca tak nie je len prejavom autorovej vedeckej erudície, ale čiastočne aj tej pedagogickej.

Čo sa týka teoretického vymedzenia, autor vychádza z definície kariérového rozhodovania ako procesu výberu z možných alternatív týkajúcich sa povolania či kariéry (s. 19.). Dá sa povedať, že toto rozhodovanie prebieha v komplexnom prostredí a vo vývinovo špecifickom období, pričom autor si veľmi dobre uvedomuje limity normatívnych teórií rozhodovania, keď poukazuje na to, že racionalita má v tomto procese svoje obmedzenia, a že realistické skúmanie rozhodovacích procesov v tomto kontexte vedie skôr ku skúmaniu použitých heuristik, ktoré adolescentovi pomáhajú k realizácii rozhodnutia. Treba vziať do úvahy

aj spoločensko-ekonomickú situáciu, ktorú v súčasnosti charakterizuje rýchly vývoj a dynamika zmien, čo ale znamená, že dostupné informácie majú v danom časovom momente nízku trvácnosť a zmena ekonomickej situácie môže výrazne zmeniť dôsledky voľby. Adolescent je vo svojom veku a spoločenskej situácii vystavený veľmi ťažkej komplexnej úlohe, pričom je otázne, ako v takejto situácii vôbec hodnotiť optimálnosť volieb príp. adaptívnosť či neadaptívnosť používaných heuristik. Mohol by sa autor k tomuto problému vyjadriť v diskusii počas obhajoby práce?

V monografii je evidentný výrazný prínos autora prostredníctvom svojich výskumných vlastných štúdií. Tie sú charakteristické metodologickou precíznosťou tak v procese dizajnu výskumu, ako aj pri ich spracovaní a interpretácii. Autor prináša viacero originálnych zistení, ktoré vhodne integruje s doterajším poznaním. Za špeciálne prínosné považujem výskumné výsledky týkajúce sa ťažkostí v kariérovom rozhodovaní, ktoré môžu byť priamym zdrojom pre plánovanie poradenských intervencií (ako je naznačené aj v kap. 7). Výsledky korelačných analýz považujem tiež za prínosné, avšak skôr vo forme potvrdenia očakávaných zistení, napr. o efekte neuroticizmu na vnímanie subjektívnych ťažkostí v rozhodovaní. To však vyvoláva otázky, nakoľko sú samotné ťažkosti dôsledkom situačných premenných (napr. nedostatku informácií), a nakoľko iba derivátom osobnostného nastavenia jednotlivca (vnímam nedostatok informácií v dôsledku svojho osobnostného nastavenia). Ako sa na túto problematiku pozerá autor?

Jedným z mojich kritickejších komentárov je slabšie využívanie pokročilejších metód smerujúcich ku komplexnejšiemu modelu súvislostí medzi skúmanými premennými. Autor väčšinou ostáva na úrovni korelačnej či regresnej analýzy, napriek tomu, že analyzované dáta majú potenciál analýzy na vyššej, komplexnejšej úrovni. Nevyužitý potenciál možnej analýzy vidím aj v iných aspektoch, napr. hneď v úvodnej štúdií sa ponúka možnosť zrealizovať klastrovú analýzu ťažkostí a prispieť k opisovaným taxonómiam iných autorov, ktoré sú v texte prítomné.

Práca je po formálnej stránke primeraná, avšak vytkol by som jej (aj napriek uvádzanej jazykovej korektúre) občasný výskyt preklepov (napr. Kahnemen, s. 35) gramatických chýb vrátane tzv. hrubíc, a to v rozsahu prekračujúcom bežný výskyt v takýchto prácach (hneď na úvodnej s. 6 sú dve takéto chyby). Občas sa vyskytujú štylisticky neobratné či tautologické vety, napr. na s. 27 „Kariérové rozhodovanie je jedným z dôležitých aplikácií teórií kariérového rozhodovania“ atd.

Uvedené pripomienky v tomto posudku nemajú výraznejší dopad na kvalitu predkladanej habilitačnej práce. Tá znamená v domácom a čiastočne aj medzinárodnom kontexte originálny prínos k téme kariérového rozhodovania. Predkladaná monografia spĺňa odborné, obsahové aj formálne kritériá na habilitačnú prácu a na jej základe odporúčam PhDr. Ľuborovi Pilárikovi, PhD. udeliť vedecko-pedagogický titul docent v odbore 3.1.11 Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

V Bratislave 7.6. 2019

  
Prof. Peter Halama, PhD.